

ปัญหาการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Problems of Public Service Delivery in Local Administrative Organizations

สัมพันธ์ ศรีไชยเลิศ¹

Samphan Srichailerd¹

Corresponding Author: s68563825067@ssru.ac.th

Received: 08/06/69 Revised: 17/06/69 Accepted: 18/06/69

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร ศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ บทความวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และเอกสารทางกฎหมายทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามกรอบแนวคิดการกระจายอำนาจ หลักธรรมาภิบาล และการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะในระดับท้องถิ่น

ผลการวิเคราะห์พบว่า แม้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน แต่ประสิทธิภาพการดำเนินงานยังถูกจำกัดด้วยปัจจัยเชิงโครงสร้างและเชิงสถาบันที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ การคลังท้องถิ่น ศักยภาพบุคลากร ความพร้อมด้านเทคโนโลยี และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาและส่งผลซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนกับศักยภาพในการดำเนินงานจริงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

นอกจากนี้ พบว่าประสิทธิภาพของการให้บริการสาธารณะมีได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงลำพัง แต่เกิดจากการบูรณาการเชิงระบบของทรัพยากรทางการคลัง ทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยี และกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น การเสริมสร้างขีดความสามารถเชิงสถาบันและการพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพบริการสาธารณะและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริการสาธารณะ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น; การกระจายอำนาจ; การมีส่วนร่วมของประชาชน; การพัฒนาท้องถิ่น

¹ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

¹ College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University

Abstract

This article aims to analyze the challenges of public service delivery in Thai local administrative organizations through a qualitative documentary research approach. The study systematically collects secondary data from academic books, journal articles, research studies, theses, and relevant legal from both domestic and international sources. Data were analyzed using content analysis (Content Analysis), guided by analytical frameworks of decentralization theory, good governance, and public participation to identify structural and institutional factors affecting service delivery performance.

The findings reveal that, although local administrative organizations play a crucial role in infrastructure development and improving citizens' quality of life, their effectiveness remains constrained by interrelated structural and institutional limitations. These include fiscal constraints, human resource capacity gaps, technological readiness, and the level of public participation. These constraints do not operate independently but are mutually reinforcing, resulting in a persistent capacity gap between devolved responsibilities and actual administrative capabilities at the local level.

Moreover, the study finds that effective public service delivery is not determined by any single factor but emerges from the systemic integration of fiscal resources, human capital, digital technology, administrative management, and participatory governance mechanisms. Strengthening institutional capacity and enhancing participatory systems are therefore essential conditions for improving service quality and achieving sustainable local development in Thailand.

Keywords: Public Service Delivery; Local Administrative Organizations; Decentralization; Public Participation; Local Development

บทนำ

การจัดบริการสาธารณะถือเป็นการกิจพื้นฐานที่สำคัญของหน่วยงานภาครัฐในการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชน และเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และมีบทบาทโดยตรงในการจัดบริการสาธารณะให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของพื้นที่ ภายใต้หลักการกระจายอำนาจและการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (2560) และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2542) ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะและพัฒนาท้องถิ่นในหลายด้าน โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค ซึ่งมีความสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพชีวิต

และการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม แม้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะได้รับการกระจายอำนาจเพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากร การบริหารจัดการ และความต้องการของประชาชนที่มีความหลากหลาย ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะในระดับพื้นที่

ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ได้ 3 ประเด็นสำคัญ กล่าวคือ ประการแรก การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจชุมชน โดยงานวิจัยของ วุฒินันท์ สิทธิพัฒน์ และโกศล สอดส่อง (2568) พบว่า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านถนน ระบบไฟฟ้าส่องสว่าง ระบบประปา และระบบระบายน้ำ มีส่วนช่วยอำนวยความสะดวกและส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ขณะที่ สวลี เหมมัน และสิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา (2568) ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาและปรับปรุงบริการโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่องมีผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน

ประการที่สอง ประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของประชาชน โดยณัฏฐนันท์ พลเคน (2566) พบว่า คุณภาพการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความพึงพอใจของประชาชน ซึ่งสะท้อนว่าคุณภาพของบริการเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยอมรับและความเชื่อมั่นของประชาชนในพื้นที่

ประการที่สาม ประสิทธิภาพของการให้บริการสาธารณะเกิดจากปัจจัยเชิงบูรณาการหลายด้านร่วมกัน โดย ภูมิป แก้วเกิดเคน และสุบิน สมสาร (2568) พบว่า ประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะไม่ได้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรเพียงด้านเดียว แต่เกิดจากการบูรณาการระหว่างการบริหารจัดการ ศักยภาพบุคลากร ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชน และความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

แม้ว่าจะมีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายมิติ แต่ส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการให้บริการหรือความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่เฉพาะกรณี ส่งผลให้ยังขาดการสังเคราะห์องค์ความรู้เชิงภาพรวมเกี่ยวกับสาระสำคัญ บทบาท ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ

จากข้อว่างดังกล่าว บทความนี้จึงมุ่งวิเคราะห์สาระสำคัญและบทบาทของการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน และนำเสนอแนวทางการพัฒนาการให้บริการสาธารณะเพื่อสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยใช้การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) จากหนังสือ บทความวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และเอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงวิชาการ

แนวคิดเกี่ยวกับการบริการสาธารณะ

การบริการสาธารณะ (Public Service) เป็นแนวคิดสำคัญในทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่มุ่งเน้นบทบาทของภาครัฐในการจัดทำบริการพื้นฐานเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนและสาธารณชนโดยรวม ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต โดยบริการสาธารณะครอบคลุมทั้งบริการที่จับต้องได้ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคม ระบบประปา ไฟฟ้า และบริการที่ไม่สามารถจับต้องได้ เช่น การศึกษา สาธารณสุข และความมั่นคงในชีวิต

ทั้งนี้ การบริการสาธารณะมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความเท่าเทียม ลดความเหลื่อมล้ำ และเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคม

ในทางแนวคิดนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายความหมายของการบริการสาธารณะในมิติที่แตกต่างกัน โดยมุ่งเน้นไปที่บทบาทของรัฐในฐานะผู้จัดบริการเพื่อประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก ทั้งนี้ การบริการสาธารณะไม่เพียงแต่เป็นหน้าที่ของรัฐเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความชอบธรรมของรัฐ (legitimacy) ผ่านการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง นอกจากนี้ แนวคิดการบริการสาธารณะสมัยใหม่ยังให้ความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาล (good governance) การมีส่วนร่วมของประชาชน (public participation) และความโปร่งใสในการดำเนินงานของภาครัฐ

สำหรับบริบทของประเทศไทย การบริการสาธารณะถูกเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับแนวคิดการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งทำให้หน่วยงานท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการจัดบริการสาธารณะในระดับพื้นที่มากขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของแต่ละชุมชน ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการบริหารจัดการในระดับพื้นที่ที่มีความยืดหยุ่นและใกล้ชิดประชาชนมากกว่าระดับส่วนกลาง

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับการบริการสาธารณะสามารถสังเคราะห์ได้ว่า การบริการสาธารณะมิได้มีความหมายเพียงการจัดหาบริการพื้นฐานของรัฐเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการเชิงสถาบันที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน โดยมีเป้าหมายสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความชอบธรรมในการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งนี้ ในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การบริการสาธารณะมีลักษณะเฉพาะที่เน้นความใกล้ชิดกับประชาชนและความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ซึ่งทำให้ประสิทธิภาพของการบริการไม่ได้นับอยู่กับเพียงทรัพยากรของรัฐเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการบูรณาการเชิงนโยบายในระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบ

ปัญหาการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แม้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีหน้าที่สำคัญในการจัดบริการสาธารณะเพื่ออำนวยความสะดวกและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน แต่ในการดำเนินงานยังคงประสบปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชน โดยหนึ่งในปัญหาสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ

1. ปัญหาด้านงบประมาณ

ปัญหาด้านงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสะท้อนข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบการคลังท้องถิ่นที่ยังมีความไม่สมดุลระหว่าง “ภารกิจที่ได้รับมอบหมาย” กับ “ทรัพยากรทางการเงินที่รองรับภารกิจดังกล่าว” อย่างชัดเจน แม้รัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องจะกำหนดให้ท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดบริการสาธารณะเพิ่มขึ้น แต่โครงสร้างรายได้ยังคงพึ่งพาการจัดสรรจากรัฐบาลกลางในสัดส่วนสูง ทำให้เกิดภาวะพึ่งพิงทางการคลังอย่างต่อเนื่อง

ในทางปฏิบัติ การจัดสรรงบประมาณยังอยู่ภายใต้ระบบระเบียบราชการที่มีความเข้มงวดสูง ส่งผลให้กระบวนการอนุมัติโครงการและการเบิกจ่ายมีความล่าช้า และไม่สอดคล้องกับลักษณะของปัญหาสาธารณะที่ต้องการการตอบสนองอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะงานด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่มีความจำเป็นเร่งด่วนในระดับพื้นที่

กิตติพงษ์ แสงทอง (2565) ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาสาธารณูปโภคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับคุณภาพชีวิตของประชาชน หากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไม่ต่อเนื่องหรือไม่ครอบคลุมย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในระดับพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัญหางบประมาณไม่ได้เป็นเพียงข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการเงินเท่านั้น แต่ยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพผลลัพธ์ของการบริการสาธารณะโดยรวม

ในทำนองเดียวกัน ญัฐภูมิ บุญช่วย (2565) พบว่า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงเผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณและการวางแผนเชิงระบบ ส่งผลให้การดำเนินงานมีลักษณะเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า มากกว่าการวางแผนเชิงป้องกันระยะยาว ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบการบริหารงบประมาณในระดับท้องถิ่น

ผลการศึกษาของวุฒินันท์ สิทธิพัฒน์ และโกศล สอดส่อง (2568) ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านถนน ระบบไฟฟ้า ระบบประปา และระบบระบายน้ำ มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหากงบประมาณไม่เพียงพอหรือไม่สามารถบริหารได้อย่างคล่องตัว ย่อมส่งผลโดยตรงต่อศักยภาพการพัฒนาท้องถิ่น ขณะเดียวกัน คลื่นสินธ์ พลเคน (2566) ยังยืนยันว่าคุณภาพการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานมีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อพิจารณาร่วมกับกรอบแนวคิดของฐุธิป แก้วเกิดเคน และสุบัน สมสาร (2568) ที่เสนอว่าประสิทธิภาพของบริการสาธารณะขึ้นอยู่กับการบูรณาการหลายปัจจัย จะเห็นได้ว่าปัญหางบประมาณไม่ได้เป็นเพียงเรื่อง “เงินไม่พอ” แต่เป็นปัญหาของ “โครงสร้างการจัดการทรัพยากรที่ไม่สอดคล้องกัน”

ดังนั้น ปัญหาด้านงบประมาณจึงสะท้อนความตึงเครียดเชิงโครงสร้างระหว่างหลักการกระจายอำนาจกับการควบคุมทางการคลังจากส่วนกลาง ซึ่งยังไม่สามารถคลี่คลายได้อย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการบริการสาธารณะยังถูกจำกัดอย่างมีนัยสำคัญ

2. ปัญหาด้านบุคลากร

ปัญหาด้านบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรถูกพิจารณาในมิติของ “ศักยภาพเชิงสถาบัน” มากกว่าการมองเพียงจำนวนกำลังคน เนื่องจากแม้หลายองค์กรจะมีอัตรากำลังตามกรอบโครงสร้าง แต่กลับยังขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่จำเป็นต่อการจัดการบริการสาธารณะยุคใหม่ เช่น การวางแผนเชิงพื้นที่ การบริหารโครงการ และการวิเคราะห์เชิงนโยบาย

ระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงมีลักษณะยึดโยงกับระบบราชการแบบดั้งเดิม (traditional bureaucracy) ที่ให้ความสำคัญกับตำแหน่งและสายบังคับบัญชา มากกว่าการพัฒนาสมรรถนะเชิงวิชาชีพ ส่งผลให้การพัฒนาบุคลากรไม่ทันต่อความซับซ้อนของภารกิจที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

งานวิจัยของสวลี เหมมัน และสิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา (2568) ชี้ให้เห็นว่า การปรับปรุงบริการโครงสร้างพื้นฐานต้องอาศัยการพัฒนาศักยภาพบุคลากรควบคู่กันไป เพราะคุณภาพของบริการขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ปฏิบัติงานโดยตรง ขณะที่ภูริป แก้วเกิดเคน และสุบิน สมสาร (2568) ยังเสนอว่าประสิทธิภาพของบริการสาธารณะต้องอาศัยการบูรณาการปัจจัยด้านบุคลากรและการบริหารจัดการร่วมกัน

เมื่อวิเคราะห์ร่วมกัน จะเห็นว่าปัญหาหลักไม่ใช่ว่าขาดบุคลากร แต่เป็น “ช่องว่างเชิงสมรรถนะ (competency gap)” ที่เกิดจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ไม่สอดคล้องกับภารกิจจริงขององค์กร นำไปสู่ข้อจำกัดในการดำเนินงานที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญสูง

ดังนั้น ปัญหาบุคลากรจึงสะท้อนความไม่สอดคล้องระหว่าง “โครงสร้างองค์กรที่กำหนดโดยระบบราชการ” กับ “ความต้องการเชิงสมรรถนะของการบริหารท้องถิ่นยุคใหม่” อย่างชัดเจน

3. ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน

โครงสร้างพื้นฐานถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เนื่องจากเป็นระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตประจำวัน ทั้งด้านการคมนาคมขนส่ง ระบบไฟฟ้าส่องสว่าง และระบบประปา ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่สำคัญในการดูแล พัฒนา และบำรุงรักษาให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม หลายพื้นที่ยังประสบปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ อันได้แก่

1) ด้านการคมนาคมขนส่ง (ถนน)

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่ง โดยเฉพาะถนนภายในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่มีบทบาทโดยตรงต่อการเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในพื้นที่ ถนนไม่เพียงทำหน้าที่เป็นเส้นทางสัญจร แต่ยังเป็นโครงสร้างเชิงยุทธศาสตร์ที่ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการสาธารณะ การขนส่งสินค้า และการกระจายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระดับชุมชน

ผลการศึกษาของวุฒินันท์ สิทธิพัฒน์ และโกศล สอดส่อง (2568) ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านถนนมีส่วนสำคัญในการอำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิตของประชาชนและสนับสนุนการขยายตัวของเศรษฐกิจของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกัน การขาดการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่องส่งผลให้โครงสร้างพื้นฐานเสื่อมสภาพและลดประสิทธิภาพในการใช้งาน

กิตติพงษ์ แสงทอง (2565) อธิบายเพิ่มเติมว่า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภค โดยเฉพาะถนน มีผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน เนื่องจากเป็นปัจจัยพื้นฐานที่เชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ หากขาดความต่อเนื่องในการพัฒนา ย่อมส่งผลให้ศักยภาพของชุมชนลดลง

นอกจากนี้ ณัฐฉา บุญช่วย (2565) ยังพบว่า ปัญหาการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมในระดับท้องถิ่นมีความเกี่ยวข้องกับข้อจำกัดด้านงบประมาณและการวางแผนเชิงระบบ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาแบบไม่ต่อเนื่อง และขาดความยั่งยืน

เมื่อพิจารณาในเชิงโครงสร้าง พบว่าปัญหาด้านถนนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมักเกิดจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและการวางแผนระยะยาวที่ไม่ต่อเนื่อง ทำให้เกิดลักษณะของการซ่อมแซมมากกว่าการพัฒนาเชิงป้องกัน ซึ่งส่งผลให้ต้นทุนระยะยาวของการบำรุงรักษาเพิ่มสูงขึ้น

ดังนั้น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านถนนควรปรับจากแนวทางเชิงแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าไปสู่การวางแผนเชิงระบบที่คำนึงถึงวงจรอายุของโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดภาระงบประมาณในระยะยาว

2) ด้านระบบไฟฟ้าส่องสว่าง

การจัดบริการสาธารณะด้านระบบไฟฟ้าส่องสว่างถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของโครงสร้างพื้นฐานในระดับท้องถิ่น เนื่องจากมีบทบาทโดยตรงต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและการดำรงกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ช่วงเวลากลางคืน โดยเฉพาะพื้นที่ชุมชนและถนนสาธารณะที่ต้องอาศัยแสงสว่างที่เพียงพอเพื่อป้องกันอุบัติเหตุและอาชญากรรม

พระมหา Bunthoeun อภิธมฺมโร (2566, หน้า 14) ชี้ว่า ระบบไฟฟ้าส่องสว่างในเขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมิได้เป็นเพียงโครงสร้างพื้นฐานเชิงกายภาพเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกเชิงสังคมที่ช่วยสร้างความรู้สึกปลอดภัยและเพิ่มความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการบริหารงานของรัฐในระดับพื้นที่ การที่ระบบไฟฟ้าขาดประสิทธิภาพหรือไม่ทั่วถึงย่อมส่งผลให้เกิดความเสี่ยงด้านความปลอดภัยและลดระดับความไว้วางใจต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แม้ในส่วนของระบบไฟฟ้าส่องสว่าง งานวิจัยของกิตติพงษ์ แสงทอง (2565) ยังสะท้อนว่าคุณภาพของโครงสร้างพื้นฐานในภาพรวมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยตรง ซึ่งรวมถึงมิติด้านความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้ การศึกษาของสวลี เหมมัน และสิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา (2568) ยังสะท้อนว่า การพัฒนาและปรับปรุงระบบไฟฟ้าส่องสว่างอย่างต่อเนื่องมีผลโดยตรงต่อความพึงพอใจของประชาชนในระดับชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการขยายตัวของเมืองและประชากรแฝง ซึ่งต้องการบริการสาธารณะที่มีความทั่วถึงและทันสมัยมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น เมื่อพิจารณาในภาพรวม ระบบไฟฟ้าส่องสว่างจึงมิใช่เพียงภารกิจด้านสาธารณูปโภค แต่เป็นตัวชี้วัดเชิงคุณภาพของการบริหารจัดการท้องถิ่นที่สะท้อนความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของประชาชน ทั้งในมิติความปลอดภัย คุณภาพชีวิต และความเชื่อมั่นต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3) ด้านระบบประปา

ระบบประปาเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชนโดยตรง เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการเข้าถึงน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคบริโภค สุขอนามัย และการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับครัวเรือนและชุมชน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการจัดหา ดูแล และพัฒนาระบบประปาให้มีความทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

กิตติพงษ์ แสงทอง (2565) ยังชี้ให้เห็นว่า ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ระบบประปา มีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกมิติ ทั้งด้านสุขอนามัยและความเป็นอยู่ หากระบบดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพจะส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการสาธารณะ

ภูวสิทธิ์ ทองสง และพระมหาเอกวิน ปิยวีโร (2567, หน้า 275) อธิบายว่า ระบบประปาในระดับท้องถิ่นเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งในด้านสุขอนามัย การลดความเสี่ยงของโรคที่เกิดจากน้ำไม่สะอาด และการสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจในครัวเรือน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ยังคงพึ่งพา ระบบประปาชุมชนเป็นหลัก หากระบบประปาไม่มีประสิทธิภาพหรือไม่เพียงพอ จะส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการสาธารณะอย่างชัดเจน

สอดคล้องกับแนวคิดของสวลี เหมมัน และสิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา (2568) ที่ระบุว่า การพัฒนาและปรับปรุงระบบประปาอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะในบริบทที่มีการขยายตัวของชุมชนและความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มสูงขึ้น

ดังนั้น ระบบประปาจึงไม่ใช่เพียงโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภคเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวสะท้อนศักยภาพของการบริหารจัดการทรัพยากรของท้องถิ่น และเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความเท่าเทียมในการเข้าถึงบริการสาธารณะของประชาชนในพื้นที่

4. ปัญหาด้านการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นปัจจัยเชิงระบบที่มีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของการจัดบริการสาธารณะ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การใช้ทรัพยากร ไปจนถึงการติดตามประเมินผลและการปรับปรุงการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ชาญณรงค์ ทองแคล้ว (2566, หน้า 15) อธิบายว่า การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับการวางแผน การบริหารทรัพยากร การติดตามประเมินผล และการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อให้สามารถดำเนินภารกิจสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมักเผชิญกับข้อจำกัดด้านความต่อเนื่องของนโยบาย การกระจายอำนาจในการตัดสินใจที่ยังไม่สมบูรณ์ รวมถึงข้อจำกัดด้านระบบข้อมูลและการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ส่งผลให้การดำเนินงานบางด้านขาดความคล่องตัวและไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาเชิงพื้นที่ได้อย่างทันทั่วถึง

ดังนั้น การบริหารจัดการจึงมิใช่เพียงกลไกสนับสนุนการดำเนินงาน แต่เป็น “โครงสร้างเชิงยุทธศาสตร์” ที่กำหนดทิศทางและคุณภาพของการจัดบริการสาธารณะโดยรวม หากสามารถพัฒนาให้มีความยืดหยุ่น โปร่งใส และมีระบบติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยยกระดับศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาในภาพรวมจากองค์ความรู้เชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีลักษณะเป็นผลผลิตของปฏิสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างทรัพยากรที่มีอยู่กับกลไกการบริหารจัดการ มากกว่าจะเป็นผลลัพธ์จากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งโดยลำพัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสามารถในการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคเป็นตัวสะท้อนศักยภาพเชิงสถาบันขององค์กร

ขณะที่ข้อจำกัดเชิงงบประมาณ บุคลากร และระบบการบริหารจัดการยังคงเป็นตัวแปรเชิงเงื่อนไขที่กำหนดขอบเขตของประสิทธิผลในการให้บริการสาธารณะอย่างมีนัยสำคัญ

แนวทางการพัฒนาการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เมื่อพิจารณาในภาพรวม แนวทางการพัฒนาการจัดการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 ด้านดังกล่าวมิได้ทำงานแยกจากกัน หากแต่มีลักษณะเป็นระบบเชิงบูรณาการที่ส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน โดยการพัฒนาศักยภาพเป็นฐานของการเพิ่มศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีและการบริหารจัดการ ขณะที่การใช้เทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารงบประมาณและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในทางกลับกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนทำหน้าที่เป็นกลไกกำกับทิศทางให้การใช้ทรัพยากรและการกำหนดนโยบายสาธารณะมีความสอดคล้องกับความต้องการในระดับพื้นที่ ดังนั้น หากขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง จะส่งผลให้ประสิทธิภาพของระบบบริการสาธารณะโดยรวมลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

การพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของความสามารถเชิงสถาบันในการจัดบริการสาธารณะ เนื่องจากบุคลากรทำหน้าที่เป็นกลไกกลางในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติจริงในระดับพื้นที่ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในทางปฏิบัติ พบว่าศักยภาพของบุคลากรยังไม่สอดคล้องกับภารกิจที่มีความซับซ้อนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะทักษะด้านการวิเคราะห์เชิงนโยบาย การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ และการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ

วิภาวี ศรีสุวรรณ (2567) ระบุว่า การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคดิจิทัลมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การวิเคราะห์ข้อมูล และการบริหารจัดการเชิงนวัตกรรม เพื่อให้บุคลากรสามารถรองรับภารกิจที่มีความซับซ้อนเพิ่มขึ้นในระบบราชการยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว แนวทางการพัฒนาควรมุ่งไปสู่การยกระดับสมรรถนะเชิงวิชาชีพแบบองค์รวม ผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาทักษะดิจิทัล และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควบคู่กับการปรับระบบประเมินผลการปฏิบัติงานให้สะท้อนผลลัพธ์เชิงคุณภาพมากกว่าปริมาณ เพื่อสร้างแรงจูงใจเชิงระบบในการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

ในเชิงโครงสร้าง การพัฒนาบุคลากรจึงมิใช่เพียงการเพิ่มทักษะรายบุคคล แต่เป็นการยกระดับ “ทุนมนุษย์เชิงสถาบัน” ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบบริการสาธารณะโดยรวม

1. การใช้เทคโนโลยีในการจัดบริการสาธารณะ

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลในระบบบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการปรับโครงสร้างการบริหารงานให้มีความรวดเร็ว โปร่งใส และตรวจสอบได้มากขึ้น โดยเฉพาะในบริบทที่ภารกิจภาครัฐมีความซับซ้อนและต้องอาศัยข้อมูลจำนวนมากในการตัดสินใจ

ผลการศึกษาทางวิชาการสะท้อนในทิศทางเดียวกันว่า เทคโนโลยีช่วยลดความซ้ำซ้อนของกระบวนการบริหาร เพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารแบบขับเคลื่อนด้วยข้อมูล และเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านความโปร่งใสและความรวดเร็วในการให้บริการ

ดังนั้น เทคโนโลยีจึงมิใช่เพียงเครื่องมือสนับสนุนการปฏิบัติงาน แต่มีสถานะเป็น “โครงสร้างกลางเชิงสถาบัน” ที่ปรับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนให้มีความเป็นระบบมากขึ้น และลดความเหลื่อมล้ำของข้อมูลในการบริหารจัดการ

2. การบริหารงบประมาณ

การบริหารงบประมาณเป็นกลไกเชิงโครงสร้างที่กำหนดขอบเขตและศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะ ทั้งในมิติของปริมาณ คุณภาพ และความต่อเนื่องของการให้บริการ โดยสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรทางการคลังกับการกิจที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องขององค์กร

ธัญญ์ มั่งคั่ง (2567) พบว่า การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโครงสร้างพื้นฐานจำเป็นต้องอาศัยการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพควบคู่กับการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์และการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การใช้ทรัพยากรเกิดความคุ้มค่าและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

ในขณะเดียวกัน กิตติพงษ์ แสงทอง (2565) ยังสนับสนุนแนวคิดว่าการพัฒนาสาธารณูปโภคที่มีประสิทธิภาพมีผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ดังนั้น การจัดสรรงบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐานจึงควรมุ่งเน้นผลลัพธ์เชิงสังคมเป็นสำคัญ

แนวทางวิชาการชี้ว่า การบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพต้องเชื่อมโยงกับการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ และการปรับระบบงบประมาณไปสู่การมุ่งเน้นผลลัพธ์มากกว่ากระบวนการ เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและลดข้อจำกัดเชิงระเบียบราชการที่ซับซ้อน

ในเชิงวิเคราะห์ ปัญหาของงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงสะท้อน “ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบการคลังแบบพึ่งพิง” ที่ส่งผลกระทบต่อระดับความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายและการจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาในระดับพื้นที่

3. การมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกลไกสำคัญของการบริหารภาครัฐในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างความต้องการของประชาชนกับการกำหนดนโยบายสาธารณะในระดับพื้นที่ และเป็นฐานสำคัญของความชอบธรรมในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หลักฐานเชิงวิชาการสะท้อนว่าการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพต้องตั้งอยู่บนฐานของข้อมูลที่โปร่งใส การสื่อสารที่เข้าถึงได้ และกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการกำหนดทิศทางนโยบายอย่างแท้จริง มิใช่เพียงการมีส่วนร่วมในเชิงพิธีกรรม

ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงมีสถานะเป็น “กลไกกำกับความชอบธรรมเชิงสถาบัน” ที่ส่งผลโดยตรงต่อความไว้วางใจของประชาชน และความยั่งยืนของระบบบริการสาธารณะในระดับพื้นที่

เมื่อพิจารณาในภาพรวม แนวทางการพัฒนาการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของระบบการผลิตบริการสาธารณะเชิงสถาบันที่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจและทรัพยากรแบบพึ่งพาอาศัยกัน โดยปัจจัยด้านบุคลากรทำหน้าที่เป็นฐานของความสามารถเชิงองค์กร ขณะที่เทคโนโลยีและงบประมาณเป็นกลไกกำหนดขอบเขตและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนทำหน้าที่เป็นกลไกกำกับความชอบธรรมและแรงป้อนกลับเชิงนโยบาย

ในเชิงโครงสร้าง ความสัมพันธ์ดังกล่าวมิได้เป็นความสัมพันธ์แบบเส้นตรง หากแต่เป็นระบบพลวัตที่มีลักษณะของการเสริมแรงและการจำกัดร่วมกัน (mutual reinforcement and constraint) ซึ่งหมายความว่าความยกระดับประสิทธิภาพของระบบไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากการปรับปรุงเพียงมิติเดียว แต่ต้องอาศัยการปรับสมดุลเชิงสถาบันระหว่างทุกองค์ประกอบ

ดังนั้น ประสิทธิภาพของการให้บริการสาธารณะจึงควรถูกอธิบายในฐานะ “ผลลัพธ์เชิงโครงสร้างที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสถาบัน” มากกว่าการเป็นผลรวมของปัจจัยรายด้าน

บทสรุป

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์สาระสำคัญ บทบาท ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนแนวทางการพัฒนาการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยอาศัยการศึกษาเชิงเอกสารและการสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิเคราะห์สะท้อนให้เห็นว่า การให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีลักษณะเป็นกลไกเชิงสถาบันในระดับฐานรากของรัฐ ซึ่งทำหน้าที่เป็นจุดเชื่อมระหว่างกระบวนการกระจายอำนาจกับการตอบสนองความต้องการของประชาชนในระดับพื้นที่ โดยมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดคุณภาพชีวิตผ่านการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะจำเป็น

ในขณะเดียวกัน ปัญหาและข้อจำกัดของการให้บริการสาธารณะมีลักษณะเป็นโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงพึ่งพาระหว่างข้อจำกัดด้านการคลังท้องถิ่น ศักยภาพทุนมนุษย์ ความพร้อมทางเทคโนโลยี และกลไกการบริหารจัดการ รวมถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเมื่อทำงานร่วมกันในเชิงระบบก่อให้เกิดช่องว่างเชิงสมรรถนะระหว่างภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนกับความสามารถในการดำเนินงานจริงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำหรับแนวทางการพัฒนา พบว่า ประสิทธิภาพของการให้บริการสาธารณะจำเป็นต้องตั้งอยู่บนฐานของการบูรณาการเชิงโครงสร้างของ 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ทุนมนุษย์ เทคโนโลยีดิจิทัล การบริหารงบประมาณ และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยต้องดำเนินไปในลักษณะของการเสริมแรงและปฏิสัมพันธ์เชิงระบบ มากกว่าการพัฒนาแบบแยกส่วน

โดยสรุป ผลการวิเคราะห์สะท้อนให้เห็นว่า ประสิทธิภาพของการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็น “ผลผลิตเชิงสถาบันแบบหลายมิติ (multi-layered institutional outcome)” ซึ่งเกิดจากปฏิสัมพันธ์ของ

โครงสร้างทรัพยากรและกลไกการกำกับเชิงสถาบันในลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน ดังนั้น การยกระดับประสิทธิภาพจึงต้องอาศัยการปรับสมดุลเชิงระบบ มากกว่าการพัฒนาปัจจัยเชิงเดี่ยวเพียงด้านใดด้านหนึ่ง

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

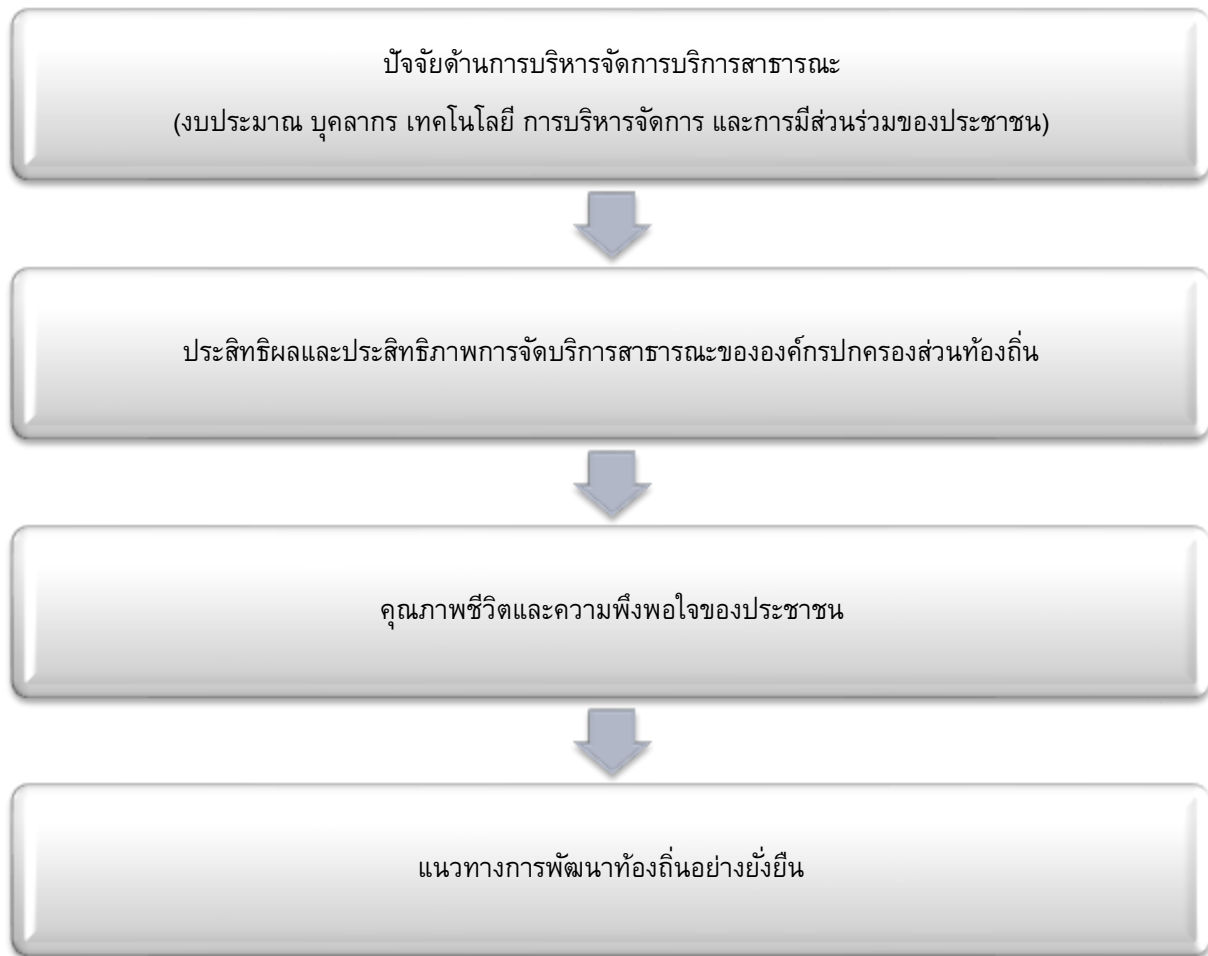
องค์ความรู้จากการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ประสิทธิภาพของการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมิได้เกิดจากปัจจัยเชิงเดี่ยว หากแต่เป็นผลผลิตของ “ระบบปฏิสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (structural interaction system)” ที่เกิดจากการเชื่อมโยงของปัจจัยนำเข้า 5 มิติ ได้แก่ งบประมาณ บุคลากร เทคโนโลยี การบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งทำหน้าที่ร่วมกันในลักษณะของความสัมพันธ์เชิงพึ่งพาและการเสริมแรงระหว่างกัน

ในเชิงโครงสร้าง งบประมาณสะท้อน “ข้อจำกัดเชิงทรัพยากร” ที่กำหนดขอบเขตและความเป็นไปได้ของการดำเนินนโยบาย ขณะที่บุคลากรเป็น “ทุนมนุษย์เชิงปฏิบัติการ” ซึ่งทำหน้าที่แปลงทรัพยากรให้กลายเป็นผลผลิตเชิงบริการสาธารณะ หากสององค์ประกอบนี้ไม่สอดคล้องกัน ย่อมก่อให้เกิดความไม่ต่อเนื่องและความสำเร็จประสิทธิภาพเชิงระบบตั้งแต่ระดับฐานราก

ในขณะเดียวกัน เทคโนโลยีทำหน้าที่เป็น “โครงสร้างตัวกลางเชิงประสิทธิภาพ” ที่ช่วยลดความซับซ้อนของกระบวนการบริหาร เพิ่มความรวดเร็ว และลดความไม่สมมาตรของข้อมูลระหว่างรัฐกับประชาชน ส่วนการบริหารจัดการมีสถานะเป็น “กลไกกำกับเชิงบูรณาการ” ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงทรัพยากร บุคลากร และเทคโนโลยีให้เกิดความสอดคล้องในระดับปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ

สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชน มีบทบาทเป็น “กลไกกำกับความชอบธรรมเชิงสถาบัน” และทำหน้าที่เป็นแรงป้อนกลับเชิงนโยบาย ที่สะท้อนความต้องการของพื้นที่จริง และใช้กำกับทิศทางการปรับปรุงบริการสาธารณะให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมอย่างต่อเนื่อง เมื่อองค์ประกอบทั้งห้าทำงานร่วมกัน จะก่อให้เกิด “ประสิทธิภาพของการบริการสาธารณะ” ซึ่งไม่จำกัดเพียงมิติของความสามารถในการให้บริการ แต่ครอบคลุมทั้งคุณภาพ ความทั่วถึง และความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในระดับพื้นที่

ผลลัพธ์ดังกล่าวส่งต่อไปยัง “คุณภาพชีวิตของประชาชน” ผ่านการเข้าถึงบริการพื้นฐาน ความมั่นคงปลอดภัย และโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม และเมื่อเกิดการยกระดับอย่างต่อเนื่อง จะนำไปสู่ “การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน” ในฐานะผลลัพธ์เชิงโครงสร้างระยะยาวของระบบบริการสาธารณะ

ภาพที่ 1 แผนผังองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการบริการสาธารณะสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ แสงทอง. (2565). การพัฒนาสาธารณูปโภคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับคุณภาพชีวิตของประชาชน. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ท้องถิ่น*, 8(2), 45–58.
- คณิตนันท์ พลเคน. (2566). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองย่างทอย อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 7(4), 407–417.
- ชาญณรงค์ ทองแคล้ว. (2566). แนวทางการพัฒนาท้องถิ่น ด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 5(6), 147–158.
- ณัฐภูมิ บุญช่วย. (2565). การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารพัฒนาท้องถิ่นและสังคม*, 7(1), 18–27.
- พระมหา Bunthoeun อภิธมฺมโร. (2566). การบริหารงานโครงสร้างพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร. *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*.
- ภูริป แก้วเกิดเคน และสุทิน สมสาร. (2568). คุณภาพการบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลตูมใต้ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 8(3), 493–506.
- ภูวสิทธิ์ ทองสง และ พระมหาเอกวิน ปิยวีโร. (2567). การให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานแก่ประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบล บ้านสำเนา อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช. *สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, 134(40 ก), 1-90.
- รัตนภู มั่งคั่ง. (2567). การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดบริการโครงสร้างพื้นฐานของสำนักงานเขตจตุจักร. *การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.
- วุฒินันท์ สิทธิพัฒน์ และโกศล สอดส่อง. (2568). การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนสูง อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 8(3), 351–363.
- วิภาวี ศรีสุวรรณ. (2567). การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคดิจิทัล. *วารสารบริหารงานภาครัฐและท้องถิ่น*, 11(2), 30–38.
- สวัสดิ์ เหมมัน และสิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา. (2568). การให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม*, 3(6), 374–386.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2542). *พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.